

meer iets kwaads zeggen van de Regeerders ten Oosten onzer grenzen. Zij weten wat ons toekomt. Dat kan van alle Regeerders niet worden gezegd. Bij lange na niet.

Rotterdam, November 1937.

d. T.

### Accountant en Auditor

In het Maartnummer 1937 van dit blad is onder deze rubriek een artikel opgenomen, waarin vermeld is, dat een Iersch rechter weigerde een wettelijk onderscheid te maken tusschen de functies van accountant en auditor. De Redactie van *The Accountant* komt in het nummer van 10 Juli 1937 hier tegen op.

De rechter formuleerde zijn meening als volgt: Accountants may draw a professional and conventional distinction between auditing and accountancy to the effect, that in accountancy you make take things for granted and without vouching which you cannot do in an audit, and that accountancy may be a cheap and speedy job, while auditing, whether full or partial, is not. This distinction has no basis of legal principle to support it. Whatever description accountants may care to give to their work is a matter of indifference to the law.

De Redactie merkt op, dat in zaken- en beroepskringen een hemelsbreed verschil tusschen beide functies wordt gemaakt. De accountant aanvaardt de gegevens die hem worden verstrekt en hij gebruikt deze tot het gewenschte doel; de auditor echter aanvaardt deze gegevens niet zonder meer, zijn critische geest moet beslissen of hij gevolgtrekkingen kan maken uit deze gegevens. Indien dit onderscheid niet getrokken zou kunnen worden, kan geen accountant van beroep veilig beperkte opdrachten aanvaarden, welke niet zijn vergezeld van een lijst van voorbehouden. De Redactie gelooft, dat deze positie in geen enkel beroep bestaat en dat dit ook in accountancy niet kan bestaan. Indien iemand met een geblesseerde vinger naar een dokter gaat, kan men den geneesheer niet aansprakelijk stellen, indien de patiënt de volgende week aan kanker sterft. In analogie hiermede gelooft zij, dat een accountant in staat gesteld moet worden, de hem verstrekte gegevens in een dusdanige vorm te gieten, dat zij voor de Inspectie der Belastingen duidelijk worden, zonder te worden gemengd in een eisch tot schadeloosstelling, wanneer later blijkt, dat de gegevens zelf niet deugen. De veiligheid van het beroep vraagt erkenning van het werkelijke verschil, dat bestaat tusschen de functie van een accountant en een auditor.

Uit het bovenstaande blijkt wel duidelijk, welke beteekenis in Engeland wordt gehecht aan het verschil in functie van den accountant en den auditor. De functie van den auditor behoort tot één der functies, zij het de voornaamste, van den accountant. Alleen in deze functie draagt de accountant een verantwoordelijkheid, welke verder reikt dan de verantwoordelijkheid jegens den opdrachtgever. Hij treedt echter ook in andere functies in het openbaar op, zooals in het onderhavige geval als samensteller van de belastingaangifte; hij draagt daar echter een verantwoordelijkheid, welke is beperkt tot de juiste uitvoering van de hem opgedragen taak.

Door deze opvatting is het voor den Engelschen accountant mogelijk opdrachten uit te voeren, welke hier met het oog op het maatschappelijk vertrouwen, dat in den accountant wordt gesteld, zouden moeten worden afgewezen, althans niet zouden kunnen worden aangenomen zonder de lijst van voorbehouden, waarover de Redactie van *The Accountant* spreekt.

Ch. H.

### BOEKBESPREKING

*Het democratisch kapitalisme*, door S. Benima, uitg. H. D. Tjeenk Willink en Zoon N.V., Haarlem, 265 blz.

Een zonderling boek, waarvan het moeilijk valt iets goeds te zeggen, ook waar men overtuigd mag zijn van den ernst van den schrijver. Het zijn niet allen koks, die lange messen dragen!

Een groot bezwaar is het ontbreken van een logische, rustige gedachtenontwikkeling. In plaats van argumenten veelal groote woorden, liefst vreemde, die geleerdheid suggereeren. De belangrijkste problemen worden, voor zoover de schrijver ze ziet, niet behandeld doch doorgelicht op de wijze van Alexander te Gordium! Daarbij toont de schrijver een ontstellend gebrek aan theoretisch-economische scholing, waardoor hij zichzelf telkens tegenspreekt. De lectuur is geen genot, en verheldering van inzicht zal de lezer daarbij niet mogen verwachten. De heer Benima is verslaafd aan alinea's, zeer vaak door uiterst korte zinnen, soms in telegramstijl, gevuld. Een gedachte, b.v. overgang tot iets anders, ligt aan die typographische onderbrekingen, niet ten grondslag. Alleen wordt aldus ruimte verkast. En de stijl zelf? Le style c'est l'homme, heeft Buffon gezegd. Nu, wanneer dit waar is.....

Ik heb den beslist indruk, dat de heer Benima critiekloos aan het schrijven is geslagen, zonder zijn gedachten te ordenen en zonder het minste besef van de groote verantwoordelijkheid, die op iederen publicist rust. Waar, wat nogal vaak het geval is, van de meeste economen afwijkende opinies zonder fundeering worden neergeschreven, wordt den lezer geen gelegenheid gegeven tot toetsing van des schrijver's standpunt doordien aan het werk van die economen stilzwijgend wordt voorbijgegaan, dan wel dat werk met een paar woorden wordt weggedrukt.

De schrijver heeft veel meer omgehaald dan hij zelf vermocht te verteren. Een Inleiding „behandelt” Corporativisme, Vrijheid, Traditie, Liberalisme, Nationalisme, Marxisme, Fascisme, Evolutie. Dan volgen een achttal ongenummerde hoofdstukken, nl. Economische begrippen, De leer der Harmonie of Evenwichts-theorie, Economische Ziekten, Het mechanisch Geldwezen, Het Goudstelsel, Monetaire politiek, Economische politiek, Ordening, het meeste weer onderverdeeld onder aparte hoofdstukjes. Wat de afdeling „Economische begrippen” betreft zal men zich b.v. kunnen verbazen, dat het onderdeel Consumptie begint met de sociale quaestie, om te vervolgen met rente, winst, loon, de verdeling en eindelijk het verbruik. Het allegaartje, waarmede de heer Benima „de leer der harmonie of evenwichtstheorie” stoffeert, ziet er nog troostelozer uit, men oordeele: organisme, dynamiek, correlatie, uitwendige dynamiek, interne dynamiek, relativiteit, evenwicht, egoïsme, harmonie, eellen, handel, lympheklieren, circulatie der goederen, handelserediet, ziekteverschijnselen. — Neen, een systematicus is deze schrijver toch wel niet.

Wanneer nu maar datgene, wat als een vlucht wilde ganzen pêle-mêle in dit boek is neergestreken, stuk voor stuk verteerbare kost zou blijken te zijn, dan zou wel het bezwaar van de algeheele wanorde der indeeling zijn gebleven, doch had men het boek, op de wijze van een hors d'oeuvre-schaal met veel losse vakjes, toch nog eenigermate hebben kunnen waardeeren. Doch de inhoud zelf laat zoo veel te wenschen over, dat, wie van wetenschappelijke geestes-discipline niets weet en in de economie niet thuis is, bij het einde der lectuur met den Schüler uit Faust I zal moeten zeggen: „Mir wird von alledem so dumm, Als ging mir ein Mühlrad im Kopf herum”.

De lezer zal vragen, en terecht, naar bewijsplaatsen, die mijn zoo ongunstig oordeel staven. Hier geraak ik in moeilijkheid. L'embarras du choix! Ik meen, dat ik mij groote beperking moet opleggen, dat ik met enkele krasse staaltjes te noemen kan volstaan. Eén opmerking, die het onderwerp, dat de schrijver zich koos, betreft, ga nog vooraf.

Het democratisch kapitalisme. Wat is dat? Zoo iets als een korten tijd opgangmakend woord eenige jaren geleden wilde aanduiden met bedrijfsdemocratie? Geen sprake van. Medezeggenschap van *arbeiders* is niet bedoeld. Maar wat dan wel? Ik meen het dichtst te staan bij de bedoeling van den heer *Benima*, wanneer ik nadruk leg op zijn voorkeur voor vrijheid van bedrijf en beroep. Iedereen kan in principe ondernemer worden, kan op eigen verantwoordelijkheid en voor eigen rekening met de productie van het een of het ander beginnen. Maar het lijkt mij toch wel zeer bedenkelijk, dat de schrijver eerst op blz. 110 over democratisch kapitalisme gaat schrijven en..... dan nog niet precies zegt, wat dit nu wel zijn mag. Het geduld van den lezer wordt op een te zware proef gesteld. Alleen aan het slot van deze passage lees ik: „Het democratisch kapitalisme tendeeft in de richting: allen kapitalist. Juist tegenovergesteld aan het ideaal van het marxisme, dat luidt: allen proletariër”. Marx zou wel heelemaal een dwaas zijn geweest, zoo hij dit als „ideaal” had gesteld. Het „Proletarier aller Länder vereinigt Euch” wil zeker niet zeggen, dat het doel hier „vereniging” nu is, van alle menschen proletariërs te maken! Deze caricaturale voorstelling van wat Marx wilde zou den heer *Benima* zeker in de pen zijn gebleven, zoo hij de moeite had willen nemen bv. even het Communistische Manifest op te slaan. De antithese is: Bourgeois und Proletarier”, ieder als *klasse* gedacht. Het proletariaat houdt op klasse te zijn, wanneer het ware doel van Marx is bereikt. Er zullen dan ook geen „bourgeois” meer zijn. In de duidelijke woorden van Marx: „Wenn das Proletariat im Kampfe gegen die Bourgeoisie sich notwendig zur Klasse vereint, durch eine Revolution sich zur herrschenden Klasse macht und als herrschende Klasse gewaltsam die alten Produktionsverhältnisse aufhebt, so hebt es mit diesen Produktionsverhältnissen die Existenzbedingungen des Klassengegensatzes, die Klassen überhaupt und damit seine eigene Herrschaft als Klasse auf”. Het heeft alleen zin, Marx te weerspreken op den grondslag van Marx zelf, de antithetische Klassenideologie. Maar dan is het innerlijk tegenstrijdig, het ideaal „allen kapitalist” te stellen tegenover een (pseudo)marxistisch ideaal „allen proletariër”. Zulke blunders zijn de gerechte straf voor wie er maar op los schrijft.

Natuurlijk wordt wel vóór blz. 110 ook over het democratisch productie-organisme en het democratisch kapitalisme gesproken, maar alleen aanduidingsgewijs en min of meer als iets, dat bekend wordt ondersteld. Zoo b.v. op blz. 8 en 9, waar wij zien, dat het nauw verband houdt met non-interventie en particulier initiatief. Maar toch: „het liberale regime, of beter misschien de liberalistische school heeft het gebouw zelf niet geconstrueerd.” We hooren, dat de ontwikkeling geheel zelfstandig was, „noch geleid, noch beïnvloed door de liberalistische school. Immers, die school had — buiten hare principes van vrijheid en non-interventie, geen constructieve ideeën”. Wat hiervan te denken, wanneer wij zoo pas gelezen hebben, dat het voor het ontstaan en den groei van democratisch-kapitalisme precies op die beide principes aankomt! Waarom de heer *Benima* den naam van v. *Böhm* verkeerd schrijft (Bawerek met *e*) doet mij vragen, of zijn kennis van dezen auteur wel rechtstreeks is verkregen. Aangaande *Ricardo* vernemen wij, dat hij de *waarheid* ontdekte, dat alle waarden door arbeid ontstaan (blz. 9), „een zeer belangrijk feit, waarvan

de registratie nuttig en noodig was.” Ook ik vind registratie van waarheden zeer nuttig en noodig, doch het gaat hier niet om een *feit* doch om een *leer*, welke „waarheid” in den loop der jaren steeds meer problematiek is geworden.

Het is klein werk, op alle slakken zout te gaan leggen. Ook zou mijn voorraad gauw zijn uitgeput. Groote waarheden (à la Palisse) worden verkondigd. De liberalistische school heeft gefaald, zegt de schrijver. Maar zij is daarvoor slechts ten deele verantwoordelijk: „Problemen, die in onze dagen om oplossing vragen, bestonden destijds niet. Dat de liberalistische school zich niet bezig hield met nog niet-bestaande vraagstukken, is haar niet euvel te duiden. Dat kon zij niet.” Eén vraag: hoe hoog slaat de schrijver zijn lezerskring aan?

Op blz. 11 licht de schrijver een tipje op van het conjunctuur-raadsel. Hij is gauw klaar. De productie nam in de 2e helft der 19e eeuw sprongsgewijs toe. Het geld, gebonden aan het goud, was minder elastisch. Het probleem, of, en zoo ja waarom de *productie van goud* geen tred hield enz., ziet de schrijver niet. Dat op een periode van welvaart een inzinking volgt, acht de heer *B.* allesbehalve natuurlijk, echter: „De spanning verdween automatisch. Misschien ook een reden, om haar voor een natuurverschijnsel aan te zien.” De zaak is, dat de algemeene prijsdaling er voor zorgt „dat de tegenwaarde der gansche productie weer harmonieerde met de beschikbare geldhoeveelheid”. Wat men maar harmonieeren noemt.

Op blz. 63 is de auteur blijkbaar eenigszins zijn uitlating over het automatisch verdwijnen der spanning door de prijsdaling (iets goeds!) vergeten, want de deflatie heet een ziekte-toestand, waarbij de werking der vrije concurrentie niet, gelijk bij inflatie, is uitgeschakeld, doch „accumulatief” vergroot! Wat hiervan toch te denken? Geen werking van vrije concurrentie bij inflatie? En al die uitbreidingen en „Gründungen” dan in zoo'n tijd, zij het op drijfzand?

Blz. 65: „Overschot, winst, is een voorschrift der natuur”. Ik antwoord met de eigen woorden des schrijvers op blz. 11 in ander verband: „Hetgeen allesbehalve natuurlijk is”! En even vroeger wordt op blz. 64 van de waarde van immaterieele goederen gezegd, dat de waardevorming van deze goederen anders geschiedt dan van de stoffelijke goederen, waarna 3 zinnen (alineas!) verder gezegd wordt: „de waarde dezer goederen komt — tenzij ze door de Overheid geproduceerd worden (vervoer) — tot stand als bij de stoffelijke goederen”. En het geschiedde „anders”?!

Op blz. 66 de groote waarheid, dat „de particuliere” ondernemer winst behoeft voor zijn onderhoud. Inderdaad, hij kan niet van de lucht leven. Lucht, waarvan (blz. 53) de schrijver zegt dat zij waardeloos is, hoewel nuttig, zonder te zien, dat men moet onderscheiden tussehen soort en eenheid.

Op blz. 71 de gewetensvraag aan den lezer, of hij wel weet, wat een Moeder is, met op blz. 75 de conclusie in vraagvorm: „wat zou er van onze democratische gemeenschap worden, zonder de liefde van Moeders voor kinderen en zonder de toewijding van ondernemers voor ondernemingen? Waarom zou van die hier te onpas bezongen Moederliefde het heil der *democratische* gemeenschap afhangen en niet bv. ook dat van de liberalistische, nationalistische, marxistische enz. enz.?

Het mechanisch geldstelsel is de kwade pier. Of het goud met den daarop verzezen crediet-bovenbouw uit monetair oogpunt den blaam der inelasticiteit verdient, dien de schrijver mild daarover uitstrooit, staat te bezien en is een probleem, dat de schrijver doorhakt.

Aan het afmaken van de ordening, voor welke ook mijn sympathie gering is — een nieuwe leus voor een zeer oude zaak —, wijdt de heer *B.* 2½ bladzijde.

Op blz. 57 worden absolute en relatieve overproductie tegen

over elkaar gesteld. De eerste is een toestand „waarin de uiterste grenzen van het verbruik bereikt zijn”, zoodat *waardeverlaging* niet leidt tot meer verbruik. Echter is deze zg. absolute overproductie niets anders dan de relatieve, nl. het overschrijden van de rentabiliteitsgrens door ondernemingen, die dus verlies gaan loopen. Van „absoluut” kan men aan aanbodzijde eerst spreken, wanneer het goed tot de niet-economische zou gaan behooren!

Blz. 49 en 265. Dat menschen menschen *zijn* en menschen *blijven* wordt hier als waarheid, die herhaling verdient, met nadruk verkondigd. Veel wijzer wordt men er niet van. Op dezelfde laatste blz. 265 van het boek wordt de beschouwing over ordening, die geen beschouwing over ordening is, besloten met „Vrede op Aarde”. Deze zal komen „wanneer de vijand der menschheid sedert duizenden jaren, de armoede, definitief overwonnen zal zijn.” Ja, ja, wanneer er Vrede is, dan is er Vrede!! Dat welvaart armoede onderstelt, en de menselijke psyche armoede behoeft om tot welvaartstreven te komen, is een geheim voor dezen schrijver, van wien geldt, wat hij ten onrechte de „liberalistische” school aanwrijft: „geen constructieve ideeën”. Zelfcontrole en wetenschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel ontbreken ten eenenmale. Zelfs algemeene ontwikkeling. Want wie spreekt b.v. van humanisme en humanisten, wanneer bedoeld wordt humaniteit en *dezer* beoefenaren? In het verband van het geheel werpen ook dergelijke kleinigheden licht op het peil van dit boek, waarvan alleen de goede typografische verzorging te loven valt.

Groningen, October 1937. H. W. C. BORDEWIJK.

**REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFT-LITERATUUR  
OP HET GEBIED VAN ACCOUNTANCY EN  
BEDRIJFSHUISSHOUDKUNDE**

Red.: Drs. M. BEHRENS, Drs. G. L. GROENEVELD,  
J. P. DE HAAN en Drs. E. M. PREMSELA

**A. ACCOUNTANCY**

**I. ALGEMEEN**

**The social origins of chartered accountants**

Cairncross, Dr. A. K. — Een statistisch onderzoek naar de sociale afkomst van accountants afgestudeerd aan de Universiteit van Glasgow, in de jaren 1931—1937. De beroepen, uitgeoefend door de vaders van deze accountants, zijn door den Schrijver ingedeeld in acht categorieën. De meesten zijn afkomstig uit Glasgow, en uit de kringen van het bedrijfsleven en de vrije beroepen. Desondanks is de verscheidenheid groot genoeg om de uitspraak te rechtvaardigen, dat de afkomst van de geheele groep zoowel cosmopolitisch als democratisch is te noemen.

A 1 *The Accountant 18 September 1937*

**II. HET ACCOUNTANTSBEROEP**

**Het examen voor gemeente-accountant**

Simons, Mr. D. — In dit artikel verdedigt de schrijver de juistheid van de instelling van het afzonderlijke examen voor gemeente-accountant, uit hoofde van de bijzondere eischen op het gebied van de kennis van wetten en verordeningen, van de ambtelijke verhoudingen en van het publieke bedrijfsbeheer en financieuzen. De Overheidsdienst wordt veel meer dan het particuliere bedrijf beheerscht door wettelijke regelingen: de functionarissen en ook de accountants moeten deze regelingen dus grondig kennen. Naar de meening van den schrijver is deze kennis en ook die van de twee andere genoemde punten niet in een korte aanvullende studie te verkrijgen. Behalve een apart examen beveelt schrijver aan een stage van eenige jaren in

publieken dienst. Schrijver ziet geen gronden, waarop het te vreezen zoude zijn, dat het examen niet op een goed peil zal staan.

A II 3 *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfs-huishoudkunde November 1937*

**III. LEER VAN DE INRICHTING**

**Some notes on the early literature and development of cost accounting in Great Britain — V en VI**

Edwards, R. S. — In het vijfde van deze vervolgartikelen wordt de ontwikkeling besproken in de periode 1870 tot 1890. Ter behandeling komen: Carter, Saker (1885), Gibson (1887), Garcke and Fells (1887) (eerste poging tot verbijzondering van de indirecte kosten; in de latere drukken discussie over interest als kostprijsfactor), Norton (1889) (in Section I van de boekhouding: berekenen van de winst die behaald zou zijn indien al het werk bij derden uitbesteed ware; in Section II berekening van de winst per afdeling door vergelijken van den eigen kostprijs met den prijs, waartegen bij derden gekocht kan worden). In het volgende artikel wordt de verdere ontwikkeling van de discussies over het verbijzonderingsprobleem behandeld: „A General Manager” (1890), Mann (1891), Norton (1891), Dicksee (1893), Lisle (1899), artikelen in „Engineering” (1891 en 1894), Cowan (1901), Garry (1903), Mann (1903), Whitmore (1906). Schrijver besluit met de opmerking, dat in de laatste dertig jaren door de Engelse vak-literatuur weinig nieuws over dit onderwerp is gebracht; de belangrijkste discussies over de kostprijs-theorie zijn afkomstig van economen. Noodig is een nauwere samenwerking tusschen economen en cost accountants.

A III 2 *The Accountant 4 en 11 September 1937*

**De administratieve techniek in het algemeen**

Keegstra, H. — Na enkele algemeene opmerkingen gaf schr. aan de hand van de vertooning van een documentaire film eenige mededeelingen omtrent de arbeidsmethoden en de machinale hulpmiddelen, toegepast bij het Gemeente Girokantoor te Amsterdam. (Voor-dracht voor de Vlaamsche Ingenieursvereniging).

A III 3 *Kantoor November 1937*

**B. BEDRIJFSHUISSHOUDKUNDE**

**a. ALGEMEENE BEDRIJFSHUISSHOUDKUNDE**

**III. WAARNEMINGSMIDDELEN**

**Eenige opmerkingen omtrent de gepubliceerde jaarrekening der naamloze vennootschap, waarbij het crediteurenbelang overweegt**

Gruisen, J. O. van — Schr. heeft vooral het oog op de balansen van de levensverzekeringmaatschappijen en de hypotheekbanken. Deze balansen zijn vermogensbalansen, de waardeering der activa spitst zich toe op de waarde bij realisatie. Schr. acht het een Schönheitsfehler, dat het obligo van aandeelhouders steeds voor het nominaal bedrag wordt opgenomen. Specificatie van de verlies- en winstrekening heeft hier meer zin dan bij de algemeene banken.

B a III 3 *De Naamlooze Vennootschap Nov. 1937*

**IV. LEER VAN DEN KOSTPRIJS EN DE PRIJSVORMING**

**De inkomsten- en vermogensbelastingen en de depreciatie van de gulden**

Langen, W. J. de — Schrijver geeft eerst een kort exposé van één der kerngedachten van de theorie van de vervangingswaarde (nl. die, dat de gunstige prijsverschillen geen winst voorstellen) en polemiseert daarin met Prof. Limperg over de motiveering van de toepassing van de theorie op dit punt; Schr. is van meening, dat deze ligt in haar voortreffelijke werking t.a.v. ondernemer en maatschappij i.v.m. de conjunctuurbeweging, doch dat deze niet zoude voortvloeien uit de theorie als zoodanig. Hieruit trekt de Schrijver de conclusie, dat de toepassing niet gerechtvaardigd is indien geen goede grond bestaat voor de verwachting, dat het gunstige prijsverschil (door Schr. „conjunctuurverschil” genoemd) door zijn tegendeel zal worden gevolgd.

Vervolgens stelt de Schrijver vast aan de hand van eenige voorbeelden, dat de wet den belastingrechter toestaat de vervangingswaarde-theorie voor de inkomstenbelasting te aanvaarden, „als men maar bij elk vraagstuk aan beide zijden bereid is het onderzoek ver genoeg voort te zetten”. Met betrekking tot de depreciatie van den gulden blijft